

DÖVİZLE İŞLEM YASAĞINA İLİŞKİN İSTİSNALARIN UYGULAMADAKİ YERİNE DAİR BİLGİ NOTU

A. GİRİŞ

Bildiğiniz üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı ("**Bakanlık**"), 6 Ekim 2018 tarihinde dövizle işlem yapma yasağından istisna tutulan işlemlere ilişkin bir tebliğ yayınlamış olup, bu tebliği müteakip 16 Kasım 2018 tarihinde yayınladığı istisna tebliği ("**İstisna Tebliği**") ile dövizle işlem yapma yasağından istisna tutulan işlemleri tekrar düzenlemiştir. İstisna Tebliği'nde ilgili yasakların kapsamı ve yasaktan arı tutulan işlemler belirtilmiş olmakla birlikte İstisna Tebliği'nde yer alan bazı tanımlamalar ve işlemler bakımından yer yer belirsizlikler ortaya çıkmıştır.

Bu belirsizlikleri ortadan kaldırmak adına Bakanlık, internet sitesinden yaptığı duyuruyla¹ bir sıkça sorulan sorular rehberi ("**Rehber**") yayınlamıştır.

B. İSTİSNA TEBLİĞİ KAPSAMINDAKİ SÖZLEŞME TİPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İstisna Tebliğinde yer verilen sözleşme tiplerinden bazılarının nasıl tanımlanacağı hususu belirsiz kalmış idi. Rehber bu hususu aşağıdaki şekilde açıklığa kavuşturmayı amaçlamıştır:

1. Hizmet Sözleşmeleri

İstisna Tebliği'nde hizmet sözleşmelerinin döviz üzerinden kurulamayacağı belirtilmiş olmakla beraber, bazı hizmet sözleşmeleri istisna edilmiştir. Ancak *hizmet sözleşmesinin tanımı* İstisna Tebliği'nde **ayrıca yapılmadığından** bu kapsama hangi sözleşmelerin gireceği hususunda belirsizlikler oluşmuştur.

Bakanlık Rehber'de hizmet sözleşmelerinin tanımına bir açıklık getirmiştir ve teslim ve teslim sayılan hallere ve mal ithalatına ilişkin sözleşmeler dışında kalan tüm sözleşmelerin İstisna Tebliği kapsamında hizmet sözleşmesi olarak değerlendirileceğini belirtmiştir.

Taşımacılık ve nakliyeyle ilişkin hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması konusunda; *Türkiye'de başlayıp yurtdışında sonlanan, yurtdışında başlayıp Türkiye'de sonlanan veya yurt dışında başlayıp yurtdışında sonlanan* hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılması İstisna Tebliği uyarınca **mümkün**

¹ <https://www.hmb.gov.tr/duyuru/turk-parasi-kiymetini-koruma-hakkinda-32-sayili-karara-iliskin-tebliq-2018-32-52-kapsaminda-hazirlanan-sikca-sorulan-sorular-hakkinda-duyuru>

kılındığından, bu kapsama giren taşımacılık ve nakliye hizmet sözleşmeleri döviz cinsinden veya dövize endeksli **düzenlenebilecektir**.

Limanlarda gerçekleştirilen iş ve hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak kararlaştırılabilmesi konusunda ise liman olarak belirtilen bölgelerin **Türkiye'deki gümrüklü liman sahaları** olduğu belirtilmiştir.

Buna ek olarak, **pilotlar ile kurulan sözleşmelerin** İstisna Tebliğ uyarınca **iş sözleşmesi** olarak değerlendirileceğine Rehber'de yer verilmiştir. Bu doğrultuda *dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de bulunan doğrudan veya dolaylı olarak **yüzde elli** ve **üzerinde pay sahipliklerinin** veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler* ile pilotlar arasında imzalanan ve yurtdışında ifa edilecek iş sözleşmeleri hariç olmak üzere pilotlar ile kurulan iş sözleşmelerinin Türk lirası cinsinden düzenlenmesi gerekmektedir.

2. Karma Sözleşmeler

Karma sözleşmelerin, yani birden fazla sözleşme tipinin taraflara yüklediği yükümlülükleri barındıran sözleşmelerin ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılabilmesi hususuna ilişkin olarak İstisna Tebliği'nde bir düzenleme yapılmamış olup, ayrıca **karma sözleşmelere İstisna Tebliği'nde yer verilmemiştir**.

Ancak Rehber uyarınca, Karma sözleşmelerin Türk lirasına çevrilme işleminden muaf olması için içerisinde yer alan **sözleşme tiplerinin tümüne istisna tanınmış** olması gerekmektedir.

C. İSTİSNA TEBLİĞİ KAPSAMINDA ÖNGÖRÜLEN İSTİSNALARA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1. Menkul Satışlarına İlişkin Açıklamalar

İstisna Tebliği'nde taşıt ibaresine yer verilmiştir. Taşıtın tanımına ilişkin olarak Rehber'de, taşıtların 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda tanımlandığı şekilde yani **karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan motorlu ve motorsuz araçlar** olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İş makinelerinin satışına ilişkin olarak ise, iş makinelerinin satışları Rehber'de **menkul satışı** olarak değerlendirilmiştir. Bu sebeple Rehber uyarınca iş makinelerinin satışına ilişkin sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak akdedilmesi **mümkün kılınmıştır**.

İstisna Tebliği'nin on birinci fıkrası kapsamında belirtilen **donanım** ifadesi, bilgisayarın fiziksel yapısını oluşturan parçaları, diğer bir ifade ile "ana kart", "işlemci", "bellek" ve "çevre birimleri (veri depolama üniteleri ve giriş, çıkış ile iletişim birimlerinden oluşan diğer çevre birimlerini)" gibi bilgisayarı oluşturan mekanik ve elektronik parçaları ifade etmektedir. Dolayısıyla bilgisayar donanımları tek başına, bağımsız olarak işlevini yerine getiremeyen, kullanılması için bir bilgisayar sistemi ve bağlantısına ihtiyaç duyulan, bilgisayara ait mekanik ve elektronik parçaları kapsamaktadır. Bu itibarla; sahte para ayırma makinesi, fotokopi makinesi, çek okuma makinesi gibi makinelerin bir bilgisayar sistemi ve bağlantısına gereksinim duymadan işlevlerini yerine getirebilmesi durumunda bilgisayara ait birer donanım olarak değil münferit birer elektronik cihaz olarak kabul edilmeleri ve dolayısıyla dövize sözleşme yapma yasağına girmeleri gerekmektedir.

2. Kira Sözleşmelerine İlişkin Açıklamalar

İstisna Tebliği'nin on altıncı fıkrası uyarınca, kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında gerçekleştirilecek olan projeler dâhilinde; bahsi geçen projeler çerçevesinde imzalayacakları kira sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması **mümkündür**. Rehber uyarınca, **Kamu-özel İşbirliği (KÖİ) projeleri** yürüten gerçek ve tüzel kişiler bu kapsamda değerlendirilecek ve gayrimenkul kiralama sözleşmelerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak **kararlaştırabileceklerdir**. Buna ek olarak KÖİ projeleri yürüten tarafların proje kapsamında, **gayrimenkul satış sözleşmeleri ve iş sözleşmeleri hariç** olmak üzere tüm sözleşmeleri döviz üzerinden kurabileceği belirtilmiştir.

Rehber'de, *antrepo kiralamalarının* yurtiçinde yer alması **şartıyla** İstisna Tebliği'nde belirtilen gayrimenkul kiralamalarıyla aynı şekilde değerlendirileceği belirtilmiştir.

Ayrıca Rehber kapsamında, Türkiye'de yerleşik bir şirketin (ilk kiralayan) yine Türkiye'de yerleşik aracı bir şirkete kiraya verdiği gayrimenkulün, aracı şirket tarafından doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elliden fazlası dışarıda yerleşik kişilere ait olan başka bir şirkete (nihai kiracı) döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kiraya verilmesi durumunda her bir kira ilişkisi tarafları bakımından ayrı ayrı değerlendirileceğinden, ilk kiralayanın aracı şirketten döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kira talep etmesi mümkün değildir.

3. Diğer Açıklamalar

İstisna Tebliği'nde belirtilen *dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de bulunan doğrudan veya dolaylı olarak **yüzde elli** ve **üzerinde pay sahipliklerinin** veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ifadesinin* tam olarak karşılığının payların asgari olarak yüzde ellisine sahip olma şartı veya doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliği bulunmamakla birlikte **imtiyazlı hisselerin elde bulundurulması** veya **diğer hissedarlarla yapılan anlaşmalara istinaden oy hakkının çoğunluğu üzerinde tasarrufta bulunulması** veya **herhangi bir suretle yönetim kurulu üyelerinin karara esas çoğunluğunu atayabilme** ya da **görevden alma gücünün elde bulundurulması suretiyle şirketin ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip olunması** olduğu Rehber'de belirtilmiştir.

İstisna Tebliği uyarınca *döviz cinsinden maliyet içeren eser sözleşmelerinde*, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmeden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün kılınmıştır. Ancak burada döviz cinsinden maliyetin oranı hakkında herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Rehber'de, **herhangi bir oran ve şart gözetmeksizin** eserin herhangi bir maliyetinin döviz cinsinden olması halinde, ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılabileceği belirtilmiştir.

Yurt içinde, özel sektör tarafından on sekizinci fıkra çerçevesinde yabancı para cinsinden **borçlanma aracı** ihraç edilmesi Rehber'de belirtildiği üzere, 32 sayılı Karar'da özel sektörün yabancı para cinsinden borçlanma aracı ihracına imkan veren bir hüküm bulunmaması sebebiyle **mümkün değildir**.

D. GEÇİŞ SÜRECİ ve İSTİSNA TEBLİĞİ'NDEN SONRA UYGULAMADAKİ DEĞİŞİKLİKLER

Bilindiği üzere, **13.09.2018** ile **16.11.2018** arasındaki dönemde yürürlükte olan mevzuat uyarınca gayrimenkul kiralamasına ilişkin bir istisna bulunmaması nedeniyle sözleşmenin *Türk parasına çevrilme zorunluluğu* bulunmaktaydı. Söz konusu dönemde gayrimenkul kiralama sözleşmesinin Türk parasına çevrilmiş olması halinde 16.11.2018 tarihinden sonra gayrimenkul kiralama sözleşmelerine istisna getirilmesi gerekçesiyle **kiralayanın rızasına aykırı** olarak daha önce Türk parasına çevrilmiş sözleşme bedelinin yeniden döviz cinsinden talep edilmesi mümkün değildir.

Ayrıca, 32 sayılı Kararın Geçici 8. Maddesi yürürlüğe girmeden önce yani **13.09.2018** tarihinden önce akdedilmiş bulunan, menkul ve gayrimenkullere ilişkin finansal kiralama sözleşmelerinin *Türk Lirasına dönüştürülmesi zorunluluğu bulunmamaktadır*.

Son olarak, yine **13.09.2018** tarihinden önce döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak akdedilmiş bulunan gayrimenkul kira sözleşmeleri kapsamında döviz cinsinden verilen depozitoların Türk Lirasına çevrilmesi **zorunlu değildir**.

E. İHRACAT BEDELLERİNİN TÜRK LİRASINA ÇEVİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Ayrıca Bakanlık, 4 Mart 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınladığı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (İhracat Bedelleri Hakkında) (Tebliğ No: 2018-32/48)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2019-32/53) ("**Tebliğ**") ile birlikte Türkiye'de ikamet eden ihracatçılara 4 Eylül 2018 tarihinden itibaren 6 (altı) ay süreyle yüklemiş olduğu:

- Döviz olarak elde ettiği ihracat gelirlerini belirli süre içerisinde ülkeye getirme;
- Döviz olarak elde ettiği ihracat gelirlerini bankalara satma; ve
- İhracat hesaplarını belirli bir süre içerisinde kapatma;

yükümlülüklerine uyma süresini 1 (bir) yıla çıkarılmıştır. Bu doğrultuda yayınlanan Tebliğ ile ihracatçılar yukarıda belirtilen yükümlülüklerine 4 Eylül 2019 tarihine uymakla yükümlü kılınmıştır.

* * *

Herhangi bir sorunuz olması halinde bizimle iletişime geçebilirsiniz.

Güner Hukuk Bürosu 1996 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana, şirketler hukuku, birleşme ve devralmalar, banka-finans, enerji, teknoloji-medya-telekomünikasyon, iş hukuku ve uyuşmazlık çözümleri alanlarında Türkiye'nin önde gelen ofislerinden biri haline gelmiştir.

İletişim

Ece Güner Toprak
Güner Law Office...
Levent Caddesi Alt Zeren Sokak No.7

Levent Istanbul 34330 Turkey

T +90 212 282 4385

F +90 212 282 4305

eg@guner.av.tr

www.guner.av.tr